

	rodovitne	nerodovitne
na Českem	9541	459 oralov
na Marskem	9657	343 "
na Šleskem	9645	355 "
v Galiciji s Krakovo	9080	920 "
v Bukovini	9473	527 "
v Dalmaciji	9736	264 "
v Lombardiji	8434	1566 "
na Beneškem	7949	2051 "
v Vojvodini in Banatu	8647	1353 "
na Horvaškem in v Slavoniji	8677	1323 "
na Ogerskem	8477	1523 "
na Erdeljskem	7443	2557 "
na vojaški Granici	7933	2067 "

Nar več polja je na Marskem, Českem, Šleskem, v Galiciji, v Lombardiji in Beneškem, v zgornji in doljni Austriji, v Vojvodini, Banatu, Ogerskem, Horvaškem in Slavonkem.

Nar več vinogradov je na Ogerskem, Horvaškem, Dalmatinskem, na Lombardo-Beneškem, v doljni Austriji, na Terzaškem in Goriškem in južnem Tiroljskem.

Tiroljsko, Salcburško, Štajarsko, Krajnsko, Koroško, Primorsko, Bukovina, Dalmatinsko in Beneško, Vojvodina, Banat in vojaška granica, so zavolj obilnih senožit vatvarjene za živinorejo.

Z gojzdi so posebno obdarovani: Tiroljsko, Salcburško, Štajarsko, Krajnsko, Koroško, zgornja Austria, Bukovina, vojaška Granica, Horvaško, Slavonsko in posebno Erdeljsko (Siebenbürgen). Revni gojzdv so Benečansko, Lombardija, Vojvodina in Banat.

Žalostna živa priča, kako pa je kmetijstvo v našem cesarstvu zaostalo za mnogimi družimi državami, je obilnost pašnikov (gmajn). Več ko sedmi del rodovitne zemlje, in več kot osmi del vse zemlje zneso pašniki! Na Dalmatinskem, Terzaškem in Goriškem jih je nar več. V goratih deželah se sicer ne morejo pašniki lahko drugač v prid obrniti; vendar bi se dala polovica pašnikov z veliko večim pridom v polje ali senožeti predelati, kar se bo s časom tudi gotovo zgodilo, ko bojo kmetje, v kmetijstvu bolj podučeni, spoznali, da jim pašnik, če prav prerajta vrednost tega, kar na njem zraste, celó malo dobička donese, zguba pa je gotovo velika, ktera jih po tem zadene, da bi na pašniku, če bi njiva ali senožit bil, več ali manj pridelali žita ali drugega sadeža ali sene in otave.

V ravno tem popisu, ki ga je naznanil časopis „Oest. Corr.“, beremo tudi, da zemljiša po najemnikih (Pächter, Colonnen) obdelovati, overa napredek kmetijstva na našem Laskem le zato, ker so najemniki (coloni) večidel sila revni in v kmetijstvu zlo nevedni. Za tega voljo se zamore kakor na Angleškem velik dobiček za kmetijstvo po najemnikih le tadaj pričakovati, da se umno obdelovanje zemljiša najemniku predpiše, po katerem se mora ravnati, — da se ne terja odrajtvalo najemšine v denarju, ampak v pridelkih, — da se najem za več let osnuje, da davke odrajtovati lastnik zemljiša prevzame, in da on prevede najemnika s potrebnimi pripomočki za dobro kmetovanje.

Slovanski popotnik.

* Gosp. Juri Jenko je za c. k. ministerialnega koncipista in sovednika državnega zakonika v slovenskem jeziku na Dunaji izvoljen. Mož bo na pravem mestu.

* Dobra misel c. k. ministerstva pravosodja je bila, kazenski zakonik (Strafgesetzbuch) še posebej v pripravnih majhnih bukvah (v osmerki) na svetlo dati, ker vediti: kaj je prepovedano in kako se postavi zoperne dela kaznujejo (štrafajo), je vsacemu potrebno. Tudi v slovenskem jeziku (zraven nem-

škega) je že prišel kazenski zakonik na Dunaji na svetlo; naprodaj v Ljubljani šeni; bo pa menda kmalo prišel, in kadar pride, bomo ceno naznanili. Pričakovaje tega natisa smo jenjali v „Novicah“ naznanovanje kazenske postave, lani dajano.

* Natis deržavlanskega zakonika (bürgerliches Gesetzbuch) v slovenskem jeziku pridno napreduje; že je nek 15 pól gotovih; ker bo pablezo čez 40 pól obsegel, bo še kake 3 mesce terpelo, da pride na svetlo. Perva osnova je tako prenarajena in popravljenjena, da se bo smelo skor čisto novo delo imenovati. Imenitno in važno knjigo smo si pridobili: zamoremo potem reči, kadar bo to delo gotovo.

* Besednjak politično-pravoslavskih reči v nemško-slovenskem, horvaškem in serbskem jeziku, ki ga bo tudi c. k. ministerstvo izdalo, je srečno dodelan. Je čez 43 pól debel in pride morebiti že prihodnji mesec na prodaj. Ti besednjak bo kaj lepa pripomoč vradnikom in vsim pisateljem, kateri dostikrat taccih besed v jugoslavenskih narečjih potrebujejo. Tudi je vodilo k enolični pravoslavski terminologiji. — Ker slišimo, da vse te važne knjige pridejo iz rok vrednika deržavnega zakonika gosp. Cigale-ta na dan, moramo reči, da k doveršenju vsega tega je zraven obsirne vednosti tudi zares železne nevtrudljivosti potreba, da človek ne opeša. Slava!

Drobtinčice narodskih običajev.

Pri Brežanih na južnoizhodni strani Tersta, ki se po sliki in obleki od drugih Kraševcev razločujejo, imajo še sèm ter tjè staro navado, da ženinu in nevesti, kader sta od svojih staršev ali oskerbnikov privoljenje za ženitev zadobila, in kader se je že za vse temu potrebno pogovorilo, nevestin oče, ako pa on ne bi več živel, pa kak drug pošten mož njene naj bližnje zlahte, segavšima si v roki, ju z vinom križem poliva, da vino na tla teče, govoreč: „Tabart bodita vidva eden od drugega, ko se to vino pobere, v imé Boga očeta in Sina in Duha svetega. Amen“.

V Liburnii svatje nevesto do ženinove hiše pripeljavi jo najdejo zaperto, v kateri domači poprej od pira (ženitovanja) pridši mnogotere ropotajoče reči vganjajo: na žervne (Handmühle) melejo, kòse klepljejo, bačve nabijajo itd. Na to govorún zunanjih svatov nekeje časa terka, brez da notranji hočejo slišati, ter prosi oglasivšega se notranjega govorúna, da bi ga sprejel z nekimi ljudi popotniki na prespanje, da je ptujie s ptujimi ljudi, truden pota, noč blizo, da ne zna ne kamo ne kod, da je slišal, da so v tej hiši dobri ljudi, ki radi sprejemljejo popotnike čez noč. Al notranji še na vso moč izgovarja, da ni prostora za več ljudi, da imajo silnega dela, da je nevarno toliko ptujih ljudi imeti ponoči itd. Kader se pa dosta nagovorita, odpre notranji vrata, da če vendar te ljudi enmalo viditi. Na to ženin in nevesta poklekne na prag; svekerva pa, ali ako nje ne bi bilo, kakošna druga vredna žena ženinove zlahte, stopi pred nju imajoč v desni roki kupo (šalico) z vinom ali z vodo, na levi pa ročnik ali veliko ruto. Na to nevesta reče: „hvaljen Bog i Maria, má!“ (tukaj se má večkrat sliši namesto mati ali majka). Svekerva ji odgovori: „vazda budi hvaljen Bog i Maria, hčerko!“ Nevesta praša: „má! ča je v toj kupe?“ Svekerva odgovori: „vino i pšenica“. Nevesta da dar v kupo, ter praša: „má! ča je još v toj kupe?“ Svekerva odgovori: „sinci i hčerčice“. Nevesta da drugi dar v kupo, ter praša tretjo: „ča je još v toj kupe, má?“ Svekerva: „svaka dobra ljubav, čest i sreča, da bi rabila i plodila tebi, i svim tvojim vse dni življenja do velike starosti vse do kasne smerti“. Na to vsi svatje veselja zavriskajo, nevesta da tretji dar v kupo, sve-

kerva da kupo svojemu možu, ali komu drugemu, vzame ruto iz leve roke in jo verže klečečemu ženinu in nevesti za jedno okolo vrata, ter nju potegne v hišo, ko svatje vriskajo in strelači strelajo.

(Druge ženitbene šege tega kraja so v Zagreb. Kol u 1. zvez.)
J. V.

Mizoplés.

Ko sim pred nekimi tremi tedni v nemškem časniku „Allgem. Zeitung“ pervokrat novico o sedaj tako slovečem mizoplesu prebiral, se mi je že dozdevalo, da bo ta reč še dosto od sebe govoriti dala. In res je taka. Po Nemškem in Austrijskem ni ga skor mesta ne kraja, kjer bi ne poskušali iz severne Amerike v Evropo donešene znajdbe. In zares je ni ležaji skušnje memo té, — lesenih miz in mizic nikjer ne manjka, še manj pa radovednih ljudi, ki želijo prečudni plés gledati.

Čeravno je skušnja lahka, so vendar le nekteri v nji srečni, drugi ne; nekteri nočejo viditi, kar je, — drugi so križem misel o vzroku mizoplesa; ni tedaj čuda, da po časnikih in v govorih učenih in prostih ljudi se je vnel silen prepir o tem *).

Jez sim to reč dvakrat na tanjko po nakazu dr. André-a poskusil. Enkrat nas je šest, drugikrat sedem oseb raznega spola blizo osemdeset minut okoli prav pripravne mize sedelo, brez da bi se bila le kolčikaj premaknila. Že se mi ta reč enmalo dvomljiva zdí, kome nek prijatelj povabi še eno skušnjo gledat iti. Greva tedaj preteklo nedeljo v hišo tukajšnjega trgovca, gosp. Krašovca, kjer najdeva zbrano družico gospodov, gospé in gospodičin, in mlado pesterno, katero so mi popisali posebno občutljivo in polno tiste prečudne moči. Postavijo v sredo izbe štirinogato mizico terdega lesa; dva gospoda in omenjena pesterna, mlada deklica kakih 18 let, se vstopijo okoli mizice, vsi trije položé roke na njo po versti, da mazinci eden drugega pokrivajo. Mi drugi debelo gledamo in čujemo kaj da bo. — Komaj preteče kakih 5 minut, se začne deklici desna roka silno tresti, kmalo komolec in potler cela rama, potem leva roka in celo truplo, — pretečete še dvé minuti, in miza se začne gibati, premikovati, sukati, in sukaje po izbi se plaziti, da nas je, ki smo to reč pervikrat vidili, zares gróza obšla. Deklica stopi iz verste, in pristopijo trije gospodje, potler štirje in sklenejo versto, — al vse zastonj, miza se ne gane več. Prinesejo potem na pol večí in težji mizo; okoli nje se vstopijo štirje gospodje z deklico vred. Štejemo komaj tri minute, začne miza že pokati, se močno gibati, naprej premikovati; — gospodje odstopijo in deklica edina z rahlo na mizo položenimi samimi persti po izbi vodi teško mizo, al, prav za prav reči, ji sledí; miza pa se tako silno v steno zaleti, da ji skoro ena noga odleti. Po navadnem slabo dekletu ni v stanu te mize z obema rokama po izbi tako za seboj potegovati, kakor se je tukaj s tremi persti zgodilo. Na obrazu se ji že bere neka važna prememba o ti dóbi; zdražena kri ji bolj v glavo stopi, in trese se po celem truplu še delj časa po tem;

enkrat je skor omedlela. Pesterna je že delj časa v tisti službi, in nikdar poprej se ni kaj takega na nji zapazilo.

Kar sim z lastnimi očmi vidil, sim tukaj popisal.

Vendar se jih ne manjka, ki vse to golo sleparijo in pomoto ljudi imenujejo. Al pomislimo, da so se nekaj ljudje tudi Kolumbu in Galileju posmehovali! Čudovita moč se zbudí na to vižo; kako in kaj: bo daljno preiskovanje in premišljevanje razodelo. Pervo je, da se skušnje dogotovijo, al, kakor scer pravijo, da se „facta constatarajo“.

Dragotin Melcer, gimnazialni učitelj.

Novičar iz slovenskih krajev.

Od sv. Petra poleg Radgone 23. aprila *).

Vse je živo po vinogradih; čez in čez se koplje. Revni kopaci, katerim se revšina že na obrazu bère, moškega in ženskega spola, mladi in stari dohajajo po navadi iz bližnjega Ogerskega (se ve Slovenci), si krajcara za služit. Kdor pomisli, da vinograd mnogo dnin potrebuje, pridela pa se v obče le srednje, akoravno se letos ljudje jako obilne sladke kaplice nadjajo, bo lahko zapopadel, da je dnina za kratek dan, to je, od osmih dopoldne in od ene do pètih s pijačo po 9 grošev; za dolg dan pa, to je, od šestih zjutrej do sedmih na večer, tudi s pijačo, po 12 grošev (šajna) zadostno plačano.

Kakor nam sadunošni popki dosedaj kažejo, imamo mnogo sadja pričakovati, ker je mogoče, da cvetje drevja škodljivega in neprijetnega vremena zavarovano ostane. Zimske setve povsod lepo stojijo. Toliko bolj pa je popelavanje zemlje poškodilo, ker so na več krajih njive, vinogradi, celó hiše niže zlezle.

Da se mize obračajo, kakor smo v predzadnjih „Novicah“ čitali, je gola resnica; tudi človek, ako se na njega na tako vižo roke položé, se premikáva. Mi pa smo tudi (že znana reč) skusili, kako zlata ura, lanček, rinčica, ako se na židano nit obesi in v čaši (bokalu) mirno viseča z dvema perstama derži, preje ali pozneje sama po sebi cingetati začne. Jančar.

Iz Leskovca na Dolenskem 23. aprila. *

„Kaj bo?“ — se sliši pogostoma med kmeti pa tudi med teržani govoriti — „železnico od Zidanega mosta proti Zagrebu bojo vendarle gotovo napravili; naš zaslužek na Savi, pa tudi po cestah pojde rakom žvižgat“. „Kaj bo?“ če bi se boleziin grojzda tudi v naše nograde prikradla, od kod bomo denar za davke in za sto družih potreb jemali?“

Pač res, da gospodarje v slabih letih težak jarm tare, pa z zdihlejem samim: „kaj bo?“ ni nič storjenega, nič zboljšanega. Novi časi, nove potrebe! Kadar po starem več ne bo hotlo iti, bomo mogli po drugih dohodkih gledati, in kar je mogoče si pomagati. V izgled vzamem kmete iz Kerškega polja med Savo in Kerko. Veliko si ti reveži na nobeni strani pomagati ne morejo. Slabo gnojena, pusta, peščena zemlja obilno roditi ne more. Travnikov je silno malo. Lastnih šum (host, gojzdov) pa celó najti ni; zato si tudi ondašnji kmetje ne morejo veliko živine deržati, brez živine in gnoja je pa poljedelstvo reva. Imajo pa nekoliko s pičlim od živine objedenim germovjem zarašenih spašnikov, po katerih merševo živinčce od prve spomladi do terde jeseni gloje tiste bilke, katerih solčni žarki ne popalijo. Svinje, če je le kolikaj kopno, vse širim po polju rijejo, kmet pa ajdove pleve in druge take reči, kakor dober gnoj v vinograd zapelje. — Vasi so polne blata s kravjemkom namesanega, al na to nobeden veliko ne porajta. Večkrat sim popraševal, kmalo v tej, kmalo v uni vasi, zakaj da tako prostornih ograj pri hišah s sadjem, spašnikov pa z družim drevjem ne zasade? Vsak pa veli: „ne porata, sim že skušal, pa en čas raste in vsahne“. Pri vsim tem se pa

*) Kdor hoče kaj posebno neslanega o tem brati, naj bère 512. list Lipskega časnika „Illustrirte Zeit.“, kjer je nek fizikar v zdraviteljsko razlaganje zašel, in iz žilnega bitja (Pulsschlag) in iz miskega kerča (Muskelkrampf) premik mize po mehaniški sili razodeval. Po ti razlagi imajo sili sila drobne kervine žilice na perstnih koncih (!) in pa kerč roke (!) tako moč, da tirajo mizo okrog. Gosp. fizikar, ki gotovo ne pozná moči žilnega bitja, še manj pa perstnega kerča, bi bil bolj pametno storil, ako bi se ne bil spustil v razlaganje mizoplesa po ti poti! — Kdor pa temu nasprot kaj pametnega in znanirnega želi o razlagi mizoplesa brati, naj bere v 101. listu Dunajskega časnika (Lokalblatt zur Wiener Zeitung) iz „Bohemia“ vzeti sostavek: „Das Tischrücken vom Standpunkte der Wissenschaft.“ Vred.

*) Take naznanila so nam prav ljube.

Vred.